

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет політичних наук
Кафедра соціології та політології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор
Котляр Ю.В.

“ ” 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-наукова програма
Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)
Кваліфікація: Доктор філософії з обліку і оподаткування

Розробник:

В. о. завідувача кафедри розробника:

Гарант освітньо-наукової програми:

Декан факультету економічних наук

Завідувач відділу аспірантури:

Начальник НМВ:

Броннікова Л. В.

Броннікова Л. В.

Ужва А.М.

Белінська С.М.

Ужва А.М.

Шкірчак С.І.

Миколаїв – 2022 рік

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Філософія науки	
Галузь знань	07 Управління та адміністрування	
Спеціальність	071 Облік і оподаткування	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма		
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	1	
Навчальний рік	2022-2023	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	
	2	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи	Денна форма	
	20	
	10	
	60	
Відсоток аудиторного навантаження	33%	
Мова викладання	Українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	
Форма підсумкового контролю	Іспит	

Розділ 2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Дисципліна «Філософія науки» відноситься до нормативних навчальних дисциплін освітньо-наукової програми підготовки здобувачів ступеня доктора філософії (PhD) .

Курс розрахований на вивчення, опрацювання і усвідомлення фундаментальних філософських питань наукового пізнання та їх практичного застосування у професійній діяльності у сфері обліку та оподаткування.

Мета навчального курсу:

окреслити коло проблематики філософії наукового пізнання; виявити його історичні та сучасні параметри; ознайомити здобувачів ступеня доктора

філософії (PhD) з основними ідеями, напрямками, класичними творами з вказаної тематики, а також з новітніми оригінальними текстами відповідної проблематики; з'ясувати роль та місце науки в сучасній цивілізації, а також перспективи її розвитку; сприяти засвоєнню здобувачами основних принципів і методів наукової діяльності та застосуванню їх при написанні дисертації.

Курс ставить наступні завдання:

- показати роль філософської методології у становленні та розвитку науки;
- ознайомити з історією осмислення феномену науки у філософській традиції;
- сприяти вдосконаленню філософсько-методологічної культури здобувачів;
- показати зв'язок проблем наукових досліджень у сфері обліку та оподаткування із загально-філософськими положеннями.

Загальні компетентності	ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК04	Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері обліку та оподаткування на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.
Спеціальні (фахові) компетентності	СК01	Здатність планувати і виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в обліку, аналізі, аудиті та оподаткуванні та дотичних до них міждисциплінарних напрямках.
	СК02	Здатність виявляти, формулювати та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень

Розроблена програма відповідає освітньо-науковій програмі та орієнтована на **формування компетентностей**:

2. 3. Очікувані результати навчання

В результаті вивчення курсу здобувач повинен знати:

- основні сучасні концепції філософії науки та актуальні питання філософії наукового пізнання;
- генезис і основні історичні етапи розвитку науки ;
- структуру наукового пізнання;
- зміст та специфіку сучасної наукової методології.

Здобувач повинен вміти в результаті вивчення курсу:

- застосовувати категоріальний апарат філософії науки до наукових досліджень у сфері політичних наук;
- орієнтуватися у методологічних проблемах сфери обліку та оподаткування;
- удосконалювати власну інформаційну та теоретико-методологічну культуру відповідно до принципів сучасної науки та вимог сьогодення;
- використовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань.

Відповідно до освітньої програми очікувані **результати навчання** включають вміння:

PH01	Мати концептуальні та методологічні знання з обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування і суміжних галузей, а також навички необхідні для проведення наукових і прикладних досліджень, здійснення інновацій на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку .
PH04	Застосовувати загальні принципи та методи економічних і соціальних наук, а також сучасні методи досліджень для провадження досліджень у сфері обліку та оподаткування та у викладацькій діяльності.

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські)	Самостійна робота
1	Філософія науки:	2	-	8

	основні поняття та дефініції.			
2	Генезис науки та основні стадії її історичної еволюції	2	4	10
3-4	Структура наукового пізнання	4	2	10
5-6	Методологія науки	4	2	10
7-8	Основні концепції філософії науки	4	2	12
9- 10	Наука, суспільство, цивілізація	4	-	10
	Всього за курсом	20	10	60

Розділ 4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№ лекції	Кіль- кість годин	Тема лекції	Ключові питання, які розглядаються
Лекція 1	2	Філософія науки: основні поняття та дефініції.	Предмет і структура філософії науки. Філософія науки як галузь філософського знання. Філософський аналіз сутності науки і її соціальних функцій. Становлення наукового знання – від перед наукового знання до наукового опису дійсності. Наука, паранаука, теологія. Три аспекти буття науки: наука як виробництво нового знання, як соціальний інститут, як особлива сфера культури. Проблемне поле філософії науки.
Лекція 2	2	Генезис науки та основні стадії її історичної еволюції	Антична цивілізація як осередок розвитку науки. Властивості наукового пізнання: підпорядкованість єдиному принципу, закону; системний характер знання; логічна послідовність; підтверджуваність фактами тощо. Система наук у античному світі.

			<p>Теологічний контекст розвитку наукового мислення в середні віки. Поява перших європейських університетів.</p> <p>Гуманістична спрямованість наукового пізнання доби Відродження .Основні досягнення натурфілософії – творчість М.Коперника, Дж.Бруно, Г.Галілея.</p> <p>Формування новочасової науки. Природа як математичний універсум. Становлення класичного ідеалу наукової раціональності. Емпіризм та раціоналізм. Індуктивний метод Ф.Бекона. Картезіанська методологія пізнання. Наукова програма І.Ньютона.</p> <p>Специфіка механістичного природознавства 17 ст. Культ розуму, пропаганда науки та освіти у добу Просвітництва. Інституціональна організація науки. Наука як професійна діяльність.</p> <p>Еволюційні ідеї в біології 19 ст. Теорія походження видів Ч.Дарвіна. Наукові відкриття у фізиці кінця 19- початку 20 ст. Створення квантово-релятивістської фізики. Специфіка постнекласичної науки.</p> <p>Поява Великої науки у 20 ст. Зміни у системі наукової комунікації. Дисциплінарна організація сучасної науки: математика, природознавство, технічні і соціально-гуманітарні науки.</p> <p>Зміст та евристичний потенціал синергетики. Глобальний еволюціонізм як основа сучасної наукової картини світу. Образ науки майбутнього.</p>
Лекція 3	2	Структура наукового пізнання	<p>Теоретична та практична діяльність людини. Особливості чуттєвого пізнання та його роль у процесі наукового дослідження, форми чуттєвого пізнання. Сутність раціонального пізнання та його значення у процесі наукового дослідження.</p>
Лекція 4	2	Структура наукового пізнання	<p>Особливості емпіричного рівня пізнання. Форми і методи емпіричного рівня.</p> <p>Поняття теоретичного рівня наукового пізнання Науковий факт, проблема, ідея та гіпотеза, закон, концепція, теорія як форми наукового пізнання. Відносний характер емпіричного і теоретичного рівнів</p>

			наукового пізнання.
Лекція 5	2	Методологія науки	Поняття методу та методології. Індуктивний метод наукового пізнання, його переваги та обмеженість. Дедуктивний метод наукового пізнання, його особливості.
Лекція 6	2	Методологія науки	Розвиток методології наукового пізнання у XIX-XX століттях. Загальнонаукові методи наукового пізнання: аналіз, синтез, моделювання, спостереження. Класифікація наукових методів. Теоретико-методологічні підходи.
Лекція 7	2	Основні концепції філософії науки.	Класична, некласична та постнекласична наукова раціональність. Методологічні принципи філософії постпозитивізму (К.Поппер, І.Лакатос, Т.Кун, П.Фейєрабенд) та їх значення в еволюції сучасного наукового знання.
Лекція 8	2	Основні концепції філософії науки.	Гіпотетико-дедуктивна модель К.Поппера. Концепція дослідницьких програм І.Лакатоса. Структура наукових революцій за Т.Куном. Постнекласична раціональність в умовах інформаційного суспільства. Новітня західна філософія науки.
Лекція 9	2	Наука, суспільство, цивілізація	Особливості сучасної науки. Вплив техніки і новітніх технологій на всі сфери життєдіяльності соціуму. Позитивні та негативні наслідки науково-технічного прогресу. Роль науки в життєдіяльності суспільства. Проблема неоднозначності світоглядних інтерпретацій новітніх досягнень науки.
Лекція 10	2	Наука, суспільство, цивілізація	Моральні та правові регулятиви розвитку науки. Відповідальність вченого. Дотримання етики та академічна доброчесність. Наука і глобальні проблеми. Шляхи вирішення глобальних проблем сучасності. Проблеми взаємодії сучасної науки та вищої освіти.

	1.Критичний раціоналізм К.Поппера. Альтернативність у науці. 2.І.Лакатос та його концепція дослідницьких програм. 3.Структура наукових революцій (за Т.Куном). 4.Критика науки у концепції П.Фейєрабенда. 5.Новітня західна філософія науки.	
	Всього:	10

4.4. Завдання для самостійної роботи

У процесі вивчення дисципліни «Філософія науки» використовуються такі форми самостійної роботи:

- підготовка повідомлень за темою семінарського заняття;
- виступ в аудиторії з реферуванням оригінального тексту з проблематики курсу;
- виступ в аудиторії з науковим повідомленням відповідно до теми власного дисертаційного дослідження.

4.4.1. Теми повідомлень на семінарських заняттях

Заняття за темою 1

- 1.Роль позитивізму у виникненні філософії науки.
- 2.Проблематика неопозитивізму.
- 3.Постмодерні філософія і наука: взаємопроникнення ідей.

Заняття за темою 2

- 1.Специфічні риси класичної науки.
- 2.Некласична наука та її особливості.
- 3.Сучасна наука та основні тенденції формування науки майбутнього.
- 4.Феномен технонауки.
- 5.Сучасна наукова картина світу.

Заняття за темою 3

- 1.Специфіка емпіричного рівня наукових досліджень (за вашим фахом).
- 2.Специфіка теоретичного рівня наукових досліджень (за вашим фахом).
- 3.Гіпотеза як форма розвитку наукового знання.

- 4.Наукові закони та їх класифікація.
- 5.Структура наукової теорії.
- 6.Класифікація наукових теорій.

Заняття за темою 4

- 1.Проблема методу пізнання в історико-філософському контексті.
- 2.Міждисциплінарність як когнітивна практика.
- 3.Рефлексія як основний метод метатеоретичного пізнання в науці.
- 4.Синергетика як загальнонаукова дослідницька програма.
- 5.Інтерпретація і розуміння в науковому пізнанні.

Заняття за темою 5

1. Поняття «наукове співтовариство» (за Р. Мертоном, Т. Куном, Т. Парсонсом).
2. «Третій світ» К.Поппера – сучасні інтерпретації.
3. Феноменологічна філософія науки.
4. Методологічний плюралізм П.Фейєрабенда.
5. Герменевтична концепція науки.

Заняття за темою 6

1. Етос науки: основні принципи(за Р.Мертоном).
2. Соціальні передумови співпраці науки та держави.
3. Діяльність «Римського клубу»: аналіз екологічних проблем, вплив на світову громадську думку.
4. Сцієнтизм: досягнення і недоліки.
5. Антисцієнтизм: досягнення і недоліки.
6. Роль науки в сфері освіти: сучасний контекст.

Вимоги до повідомлення за темою семінарського заняття:

- підготувати виступ на 10-15 хвилин зрозумілою для аудиторії мовою,

- зробити самостійний висновок.

4.4.2. Вимоги до наукового повідомлення:

- обсяг 1-2 сторінки(час виступу – 5 хвилин);
- структура : тема, актуальність, теоретичні та методологічні основи(наукові теорії, методи та підходи, які ви використовуєте).

4.4.3. ПЕРЕЛІК ОРИГІНАЛЬНИХ ТЕКСТІВ З ПРОБЛЕМАТИКИ КУРСУ «ФІЛОСОФІЯ НАУКИ»

1. Про внутрішнє покликання до науки // Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Перекл. з нім. — Київ, 1998.- С. 310—337.

2. Ясперс К. Про сенс історії (фрагменти) // Пер. А. Гордієнка / Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. — К.: Ваклер, 1996. — С. 183—210.

3.Вибрані наукові праці академіка В. І. Вернадського. Том 1.Кн.1 та кн.2. — К: 2011.- 699 с. та 584 с.

4.Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Том I:Основи філософської герменевтики К.: Вид-во Юніверс , 2000. — 454 с.

5.Поппер Карл. Злиденність історизму / Пер. з англ. В. Лісовий. — К.: «Абрис», 1994. — 192 с.

6. Кун Т. Структура наукових революцій. — К. : Port-Royal, 2001. — 228 с.

7.Кастельс М., Хіманен П. Інформаційне суспільство та держава добробуту. Фінська модель/ Пер. з англ. — К.: «Вид-во «Ваклер», 2006. — 256 с.

8. Гадамер Г. Герменевтика і поетика. Вибрані твори/ Пер. з нім. В. Бабич, М. Кушнір та ін. Упорядник, передмова - Д. Наливайко. — К.: «Юніверс», 2001. — 288 с.

Вимоги до виступу на семінарському занятті з аналізом оригінального тексту(денна форма):

- час виступу – 10-15 хвилин;
- структура виступу : місце даного твору в творчості певного мислителя, виклад основних ідей, актуальність ;
- самостійний висновок щодо опрацьованого твору(або уривку).

Розділ 5. Підсумковий контроль

Здобувачі ступеня доктора філософії (PhD) складають іспит з курсу «Філософія науки» після завершення його вивчення. Іспитовий білет містить 3 питання, два з яких передбачають розгорнуту відповідь, а одне – стисло(питання 61-90).

5.1. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Основні досягнення античної науки.
2. Основні досягнення середньовічної науки.
3. Основні досягнення науки доби Відродження.
4. Натурфілософія М. Коперника і Г. Галілея.
5. Основні досягнення науки XVII ст.
6. Значення теорії класичної механіки для формування класичної науки.
7. Проблема методу пізнання у філософії Нового часу.
8. Основні досягнення природознавства XIX ст.
9. Особливості некласичного етапу розвитку науки.
10. Постнекласичний етап розвитку науки: синергетика.
11. Емпіричний рівень наукового пізнання: опис.
12. Теоретичний рівень наукового пізнання: форми.
13. Теоретичний рівень пізнання: методи.
14. Теоретичний рівень пізнання: підходи.
15. Взаємодія рівнів наукового пізнання(на прикладі своєї спеціальності).
16. Факт в структурі наукового знання.
17. Гіпотеза як форма розвитку наукового пізнання.
18. Специфіка методів наукових досліджень закономірностей функціонування сучасної економіки.

19. Емпіричний рівень наукового пізнання та його специфіка (на прикладі своєї спеціальності).
20. Сучасна наукова картина світу.
21. Засади науки: норми наукового дослідження, наукова картина світу, філософські засади.
22. Філософська методологія і її значення для розвитку науки.
23. Поняття наукового методу. Типологія методів.
24. Поняття парадигми наукового пізнання.
25. Поняття «наукова революція».
26. Проблема істини у сучасній філософії науки.
27. Неопозитивізм: емпіричний редукціонізм, принцип верифікації.
28. Постпозитивізм.
29. Концепції новітньої західної філософії науки.
30. Взаємодія науки та вищої освіти: сучасний ракурс.
31. Моральні та правові регулятиви розвитку науки. Етика науки.
32. Історичний тип наукової раціональності як система засад науки.
33. Наука як соціальний інститут.
34. Проблема гуманізації науки.
35. Етика вченого.
36. Проблема співвідношення свободи наукової творчості й відповідальності дослідника в сучасній науці.
37. Структура наукової теорії.
38. Емпіричний рівень наукового пізнання: порівняння.
39. "Римський клуб" : місце його діяльності в формуванні екологічного мислення, вплив на світову громадську думку.
40. Емпіричний рівень наукового пізнання: вимірювання.
41. Емпіричний рівень наукового пізнання: експеримент.
42. Емпіричний рівень наукового пізнання : спостереження.
43. Основні історичні етапи розвитку європейської науки.
44. Статус науки в сучасному соціумі.
45. Проблеми комунікації в сучасній науці.

46. Наукове співтовариство як соціальна група.
47. Теорія критичного раціоналізму К. Поппера.
48. Методологія науково-дослідницьких програм І. Лакатоса.
49. Концепція наукових парадигм та революцій Т. Куна.
50. Глобальні наукові революції.
51. Ідеї філософської герменевтики та їх значення для науки.
52. Методологічні концепції історизму (Т. Кун, С. Тулмін).
53. «Методологічний анархізм» П. Фейєрабенда.
54. Проблема походження науки.
55. Глобальні проблеми та шляхи їх вирішення.
56. Наука як соціальний та історичний феномен. Основні аспекти існування науки: система знань, вид діяльності, соціальний інститут.
57. Особливості наукового пізнання.
58. Філософія і наука в античному світі.
59. Місце науки в системі духовної культури. Основні функції науки.
60. Предмет і завдання філософії науки.
61. Що таке наука?
62. Що таке наукове знання?
63. Чому виникла наука?
64. Чому наука є сферою суспільної діяльності?
65. Коли оформлюється класична наука?
66. Як ви розумієте, що наука є соціальним інститутом?
67. Поясніть, чому наука є системою знань.
68. Назвіть соціокультурні функції науки.
69. Поясніть зв'язок між філософією та наукою.
70. Що таке метод пізнання?
71. Що таке емпіризм?
72. Що таке раціоналізм?
73. Порівняйте метод та методологію.
74. Назвіть рівні наукового пізнання.
75. Назвіть форми емпіричного рівня наукового пізнання.

76. Назвіть форми теоретичного рівня наукового пізнання.
77. Назвіть методи теоретичного рівня наукового пізнання.
78. Що таке класифікація наук?
79. Що таке наукова революція?
80. Що таке наукова картина світу?
81. Чому оформлюється філософія науки як самостійна наукова дисципліна?
82. Що таке верифікація?
83. Що таке фальсифікація?
84. Чому набула популярності історія науки?
85. Що таке істина?
86. Що таке гіпотеза?
87. Яка роль гіпотез у науковому пізнанні?
88. Чому виникла етика науки?
89. Чому наука як професія стала масовою?
90. Що таке наукове співтовариство?

5.2 Зразок «нульового» варіанту іспитового білету

ІСПИТОВИЙ БІЛЕТ № 0

Чорноморський національний університет ім. П.Могили
Рівень вищої освіти – третій(освітньо-науковий)
Галузь знань 07 Управління та адміністрування
: Спеціальність 071 Облік та оподаткування
Навчальна дисципліна
Філософія науки

1. Структура наукової теорії (15 балів).
2. Етика науки (15 балів).
3. Що таке наукове співтовариство?(10 балів).

Затверджено на засіданні кафедри соціології та політології. Протокол № ___ від «___» 20__ року.

Завідувач кафедри
Підготувала

Лушагіна Т.В.
Броннікова Л.В.

Розділ 6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

6.1. Система оцінювання роботи здобувачів ступеня доктора філософії

Контроль рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється шляхом перевірки знань здобувачів ступеня доктора філософії на іспиті згідно розкладу сесії.

У відповідності до положення про систему рейтингової оцінки знань здобувачів ступеня доктора філософії при вивченні дисципліни застосовується наступна система оцінювання їх роботи .

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Аналіз оригінального тексту	15	Протягом семестру
2.	Опитування та виступи на групових заняттях (передбачено 5 відповідей)	5 x 5 б. = 25	Протягом семестру
3.	Повідомлення за темою семінарського заняття	10	Протягом семестру
4.	Наукове повідомлення за темою власного дослідження	10	Протягом семестру
5.	Іспит	40	Заліково-іспитова сесія
	Всього	100	

6.2. Критерії оцінювання

Опитування на групових заняттях – форма контролю, яка дозволяє оцінити вміння здобувачів ступеня доктора філософії самостійно опрацювати матеріал та викладати його, відповідати на запитання викладача та колег. Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті - 5 балів(для денної форми) та 10 балів (для заочної форми). Критеріями для оцінювання виступають:

Оцінка 5(10) балів ставиться у випадку:

- здобувач вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінка 4(8) балів ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- здобувач має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;

- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення здобувачем висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

Оцінка 2-3 (6-4) бали ставиться в такому випадку:

- здобувач користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0-1 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- здобувач не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Розділ 7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Основні джерела

1. Онопрієнко В., Онопрієнко М. Історія, філософія, соціологія науки і техніки. – К., 2014.
2. Гриб В. Філософія науки: навчально-методичний посібник. – Вінниця: ВДПУ, 2019.
3. Петрушенко В. Філософія і методологія науки. Навч. посібник. – Львів, 2016.
4. Пропедевтичний курс з філософії науки: підручник/О. Сидоренко, С. Корлюк, В. Власов, Т. Розова та ін.; за ред. О. Сидоренка – К., 2017.
5. Ратніков В. Основи філософії науки і філософії техніки : навчальний посібник/ В. Ратніков – Вінниця , 2012.
6. Семенюк Е. Філософія сучасної науки і техніки : підручник . –Львів, 2017.
7. Філософія науки : підручник / І. Добронравова, Л. Сидоренко, В. Чуйко та ін. ; за ред. І. Добронравової. – К. , 2018.
8. Філософія науки. Навчальний посібник / Сторожук С. , Гоян І. , Данилова Т. , Матвієнко І. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. , 2017.
9. Броннікова Л.В. Трансформація філософії науки в контексті розвитку сучасної науки //Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Зб .наук.праць.-Вип.1(39).- К.:НАУ,2024.-С.33-37.

7.2 Інформаційні ресурси

1. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/index.html>